

**Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych
dot. wdrażania funduszy UE w okresie 2007-2013
oraz ich programowania na okres 2014-2020
w Regionalnym Programie Operacyjnym
Województwa Warmińsko-Mazurskiego**

Olsztyn 2014-07-23

Stanowisko POE ma z założenia charakter postulatów dotyczących istotnych środowiskowo kwestii, które naszym zdaniem powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w zapisach RPO i późniejszych uszczegółowieniach tego dokumentu. Stanowisko zostało wypracowane w gronie POE działających na terenie woj. warmińsko-mazurskiego, zajmujących się aspektami szeroko pojętej ekologii i ochrony środowiska (nie tylko stricte „organizacji ekologicznych”).

Należy stworzyć jawny rejestr projektów dostępny w internecie, gdzie każdy mógłby się zapoznać z krótką charakterystyką dofinansowanych działań, jak również z zakładanymi rezultatami oraz efektami społecznymi i ekologicznymi.

Informacje na temat RPO, procedur, konkursów, itp. powinny być publikowane w internecie w przejrzystej formie, gdyż stosowana często procedura zamieszczania jedynie urzędowych dokumentów (uchwał, raportów, itd.) jest dla większości osób nieposiadających profesjonalnej wiedzy niezrozumiała i nieprzyswajalna.

Niezależnie od tego, wszystkie dokumenty i informacje związane z programowaniem, przygotowaniem RPO, jego kolejnych wersji, uszczegółowień, itd. powinny być jawne i łatwo dostępne w internecie.

Efektywność energetyczna i OZE

W opinii ekologicznych organizacji pozarządowych funkcjonuje nadal zbyt mała liczba odnawialnych źródeł energii (OZE), co może się wiązać z brakami legislacyjnymi polskiego prawa, ale również z brakiem odpowiedniego wsparcia inwestorów. Konieczne jest zbudowanie atrakcyjnych narzędzi wsparcia nowych instalacji OZE, z preferencją form prawnych, w które włączone byłyby społeczności lokalne (firmy, spółdzielnie, NGO, itp.); powinno to być skorelowane z preferencyjnymi kredytami, np. NFOŚiGW, WFOŚiGW, BOŚ. Istotne jest także wsparcie tworzenia lokalnych grup producentów OZE. Inwestycje związane z OZE powinny być skorelowane z aktywizacją obszarów wiejskich, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w ocenie projektów.

Niezbędna jest kampania informacyjna/edukacyjna dot. oszczędności energii, OZE oraz skutków środowiskowych produkcji energii z różnych źródeł, jak również dotycząca efektywności i wpływu na środowisko urządzeń zasilanych różnymi rodzajami energii.

Do OZE nie należy jednak podchodzić bezkrytycznie, postulujemy wykluczenie z finansowania RPO budowy farm wiatrowych lub pojedynczych wiatraków jeżeli inwestycja jest realizowana na terenie Natura 2000 lub w jego otulinie. Ma to szczególnie duże znaczenie na takim obszarze jak woj. warmińsko-mazurskie, o wyjątkowych walorach krajobrazowych.

Ochrona przyrody, różnorodności biologicznej i edukacja ekologiczna

Obszary w których bioróżnorodność jest największa (parki narodowe i krajobrazowe, obszary Natura 2000) są niedoceniane przez ludność lokalną, brak jest skutecznych przedsięwzięć, które by ten stan rzeczy zmieniały, co jest wyzwaniem dla nowego okresu programowania. Problem świadomości ekologicznej mieszkańców lokalnych i turystów dotyczy również obszarów przylegających do terenów chronionych, które często posiadają również bardzo wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Dobłą zmianą w stosunku do poprzedniego okresu programowania jest wprowadzenie do RPO środków EFS, które umożliwią realizację projektów „miękkich”, nieinwestycyjnych.

Środki EFS powinny zostać wprowadzone do 5 osi priorytetowej RPO dotyczącej ochrony środowiska, jako źródło finansowania kampanii informacyjnych i edukacyjnych towarzyszących projektom infrastrukturalnym, a przede wszystkim stanowiącym odrębne działania z zakresu edukacji ekologicznej. Edukacja ekologiczna powinna być traktowana jako przekazywanie wiedzy o środowisku naturalnym, jego wartości i sposobach ochrony, a także zdobywanie umiejętności i kompetencji zawodowych w sektorze zielonych miejsc pracy.

Edukacja ekologiczna powinna towarzyszyć przedsięwzięciom wspieranym we wszystkich osiach priorytetowych, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Postulujemy w osi priorytetowej 5:

- a) uwzględnić finansowanie miękkich działań edukacyjnych i informacyjnych z EFS,
- b) we wszystkich działaniach jako beneficjentów uwzględnić organizacje pozarządowe,
- c) we wszystkich działaniach przewidzieć kampanie edukacyjne/informacyjne jako typy odrębnych projektów oraz jako element projektów inwestycyjnych.

Dla zachowania bioróżnorodności regionu Warmii i Mazur wskazanych jest szereg działań obejmujących:

- właściwe zarządzanie środowiskiem przyrodniczym, ze szczególnym uwzględnieniem waloryzacji przyrodniczej regionu, przygotowania planów dotyczących obszarów cennych przyrodniczo oraz monitoringu zasobów przyrodniczych, a także programów ochrony krajobrazu i bioróżnorodności,
- rozwój sfery gospodarczej bazującej na potencjale przyrodniczym, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości rozwoju proprzyrodniczego produktu turystycznego oraz sektora OZE uwzględniającego potrzebę ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych, konieczne w tym zakresie przygotowanie waloryzacji obszaru oraz zapewnienie monitoringu przyrodniczego,
- działania w zakresie czynnej ochrony przyrody, w tym obejmujące renaturyzacje, ochronę siedlisk i gatunków, przebudowę drzewostanów, tworzenie korytarzy ekologicznych oraz działania adaptacyjne dotyczące zmian klimatu w aspekcie przyrodniczym,

Gospodarka wodno-ściekowa

W regionie w którym występuje tak wiele cieków i zbiorników wodnych, modernizacja urządzeń melioracyjnych powinna być prowadzona tylko na potrzeby retencji wód, w żadnym wypadku na pogłębianie i odmulanie rzek, które najczęściej kończą się degradacją ekologiczną koryta.

W projektach nie można uwzględniać odbudowy melioracji (często jest to odtwarzanie starych rozwiązań, które są już przestarzałe i niezasadne), natomiast korzystne jest wsparcie retencjonowania i oczyszczania deszczówki, wykorzystanie wody deszczowej, wsparcie budowy małych zbiorników retencyjnych zwiększających różnorodność biologiczną i prowadzenie renaturalizacji terenów zalewowych.

Duża atrakcyjność turystyczna regionu powoduje presję na środowisko, co najlepiej widać na przykładzie nadal niedoskonałej gospodarki ściekowej rozproszonej zabudowy i obiektów lotniskowych. Na chwilę obecną jedynym rozwiązaniem zdaje się być budowa małych przydomowych oczyszczalni, które powinny być dofinansowane ze środków RPO (np. poprzez programy realizowane z zaangażowaniem gmin). Aby były to środki dostępne dla osób indywidualnych, procedura aplikacyjna musi być prosta i musi być zapewnione nieodpłatne wsparcie doradców.

Jako działania mające na celu poprawę stanu gospodarki wodno-ściekowej warto rozważyć zmianę metod oceny projektów dot. gospodarki ściekowej, która umożliwiłaby budowę kanalizacji w miejscach cennych przyrodniczo, pomimo niewielkiej ilości przyłączy do gospodarstw, przy czym trzeba znacząco zwiększyć środki na kanalizację i oczyszczanie ścieków. Należy wspierać budowę wodociągów wyłącznie wraz z kanalizacją.

W celu odciążenia kanalizacji deszczowej trzeba promować odejście od budowy powierzchni utwardzonych, np. betonowych czy brukowanych parkingów, szczególnie na terenach zurbanizowanych, na rzecz powierzchni przepuszczalnych w aspekcie zagospodarowania wód opadowych, co przyczynia się również do programu adaptacji do zmian klimatu, jak również inicjować budowę małych zbiorników retencyjnych, również na terenach miejskich.

Rekomendacje dla nowego RPO w zakresie dostępności środków i działań przewidzianych w nowym RPO dla organizacji pozarządowych.

Organizacje pozarządowe w bardzo ograniczonym zakresie są w stanie realizować projekty infrastrukturalne, bowiem ich domeną są działania „miękkie” w których realizacji wykazują dużą sprawność i efektywność (znacząco większą niż podmioty rządowe, samorządowe czy prywatne). Zasadne jest więc wykorzystanie umiejętności NGO przy prowadzeniu działań informacyjnych, edukacyjnych i upowszechniających ochronę środowiska, towarzyszących projektom inwestycyjnym, w szczególności dotyczącym infrastruktury transportowej, energetycznej, odpadowej i wodno-kanalizacyjnej. Korzystne byłoby punktowanie w projektach partnerstw inwestorów z trzecim sektorem .

W celu realnego umożliwienia korzystania przez NGO ze środków RPO konieczne jest ułatwienie finansowania i montażu finansowego projektów, bez czego udział NGO w wykorzystaniu środków RPO nie będzie większy niż w poprzedniej perspektywie finansowej, a więc bardzo niski.

W Sekcji 10 RPO „Redukcja obciążeń administracyjnych z punktu widzenia beneficjenta”, pojawia się szereg udogodnień dla beneficjentów, wspomina się m.in. system płatności zaliczkowych skierowanych do beneficjentów samorządowych oraz MŚP, ale zabrakło tutaj III sektora, postulujemy więc uwzględnienie tutaj również organizacji pozarządowych oraz pamiętanie o specyfice NGO również w innych miejscach RPO.

Konieczne jest:

- uruchomienie systemowego wsparcia funduszy krajowych w zakresie finansowego wkładu własnego (np. WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki samorządowe),
- ograniczenie konieczności przygotowywania kosztownej dokumentacji (np. studium wykonalności, projekty architektoniczne) na etapie składania wniosku, ujęcie kosztów przygotowania dokumentacji w katalogu kosztów kwalifikowanych,
- wprowadzenie dwustopniowej procedury aplikacyjnej (1 stopień – wniosek uproszczony bez załączników wymagających kosztownego przygotowania, 2 stopień – wnioski ocenione pozytywnie na 1 stopniu z kompletem dokumentacji i załączników),

- uwzględnienie realnych kosztów koordynacji i prowadzenia merytorycznego i administracyjnego projektów, w szczególności projektów nieinwestycyjnych, odejście od procentowego limitu na rzecz określonych stawek, np. średnie krajowe wynagrodzenie,
- promowanie partnerskiego, oddolnego podejścia wzorowanego na filozofii programu LEADER, np. poprzez podejście RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność), poprzez stworzenie w RPO odpowiednich narzędzi,
- umożliwienie prefinansowania projektów,

- rozwiązanie problematycznego dla NGO zabezpieczenia projektu, weksle i świadczenie prywatnym majątkiem członków zarządów organizacji społecznych jest niedopuszczalne,
- umożliwienie poręczenia zabezpieczenia projektu przez partnera, np. samorząd lub firmę,
- osoby oceniające projekty powinny posiadać odpowiednie doświadczenie, np. poświadczone rekomendacjami, gdyż dotychczas pojawiło się wiele zastrzeżeń co do jakości pracy asesorów,

- stworzenie systemu promocji projektów eko-innowacyjnych, a także projektów cyklicznych które sprawdziły się w ubiegłych latach i wykazały dobrą efektywność,
- zapewnienie wsparcia merytorycznego dla podmiotów aplikujących - w tym w szczególności samorządów - w zakresie tematyki przyrodniczej (system konsultacji, preferencje dla projektów partnerskich),
- umożliwienie szerokiego aplikowania o środki przez różnorodne podmioty, w tym w szczególności: samorzady, RDOŚ, lasy państwowe, parki krajobrazowe, pozarządowe organizacje ekologiczne i inne instytucje aktywne w realizacji celów ochrony przyrody,

- objęcie katalogiem dofinansowywanych aktywności pełnego zakresu potrzebnych działań, w tym obejmujących: waloryzację i inwentaryzację środowiska, przygotowanie planów i programów ochrony, czynną ochronę gatunków i siedlisk, tworzenie korytarzy ekologicznych, monitoring środowiskowy oraz edukację ekologiczną,
- stworzenie szerokiej listy kosztów kwalifikowanych umożliwiającą efektywne realizowanie przedsięwzięć (bez limitu procentowego, z koniecznością uzasadnienia wysokości środków), w tym adekwatnych kosztów zarządzania projektami, kosztów osobowych, kosztów zakupu niezbędnych produktów i usług, kosztów wykupu nieruchomości.
- lepsza informacja i promocja konkursów, z zaangażowaniem mediów, gmin, NGO.

Reasumując, organizacje pozarządowe postulują aby zasada zrównoważonego rozwoju została w RPO 2014-2020 uwzględniona na wszystkich poziomach wdrażania, przede wszystkim poprzez faktyczne wprowadzenie kryteriów realnie weryfikujących projekty pod względem ekologicznym.

Alokacje na działania pro środowiskowe muszą realnie odpowiadać potrzebom, a w 5 osi priorytetowej dotyczącej stricte ochrony środowiska powinny zostać zwiększone, aby zrekompensować niedobory okresu 2007-2013.

RPO powinien uwzględniać specyfikę trzeciego sektora i dostosować warunki dostępu do możliwości organizacji pozarządowych.

Dziękuję za uwagę.

www.ekoprojekty.pl